

Sermo de passione Saluatoris

Λόγος περί τοῦ πάθους τοῦ Σωτῆρος

Φοβοῦμαι τὸ λαλῆσαι καὶ τῇ γλώσσει ἄψασθαι εἰς τὴν φοβερὰν ταύτην διήγησιν τοῦ Σωτῆρος· φόβος γὰρ ὄντως ἐστὶ περὶ ταύτης διηγήσασθαι. Ὁ Κύριος ἡμῶν σήμερον παρεδόθη εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν! Ἐνεκεν τίνος ἄρα παρεδόθη ἅγιος Δεσπότης καὶ ἀναμάρτητος ὢν; Οὐδὲν γὰρ ἀμαρτήσας παρεδόθη σήμερον. Δεῦτε καταμάθωμεν διατί παρεδόθη Χριστὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀσεβεῖς παρεδόθη Δεσπότης. Τίς ἄρα μὴ θαυμάσει; Τίς ἄρα μὴ δοξάσει; Δούλων ἀμαρτησάντων, Δεσπότης παρεδόθη, ἵνα ἐλευθερώσῃ θανάτῳ τῷ ἰδίῳ παῖδας ἀμαρτήσαντας. Οἱ υἱοὶ τῆς ἀπωλείας καὶ τὰ τέκνα τοῦ σκοτούς ἐξῆλθον ἐν σκοτίᾳ κατέχειν τὸν ἥλιον τὸν δυνάμενον φλέξει ἅπαντας μιᾷ ῥοπῇ. 32 Εἰδὼς δὲ ὁ Δεσπότης τὴν ἑαυτῶν τολμηρίαν καὶ τῆς ὀργῆς κίνησιν, μετὰ [τῆς] πραότητος ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἑαυτὸν παρέδωκεν εἰς χεῖρας τῶν ἀσεβῶν. Καὶ δῆσαντες ἄνομοι τὸν ἄχραντον Δεσπότην ἐνέπαιξαν αὐτὸν τὸν δῆσαντα <τὸν> ἰσχυρὸν ἐν ἀλύτοις δεσμοῖς, καὶ ἡμᾶς δὲ λύσαντα τῶν δεσμῶν ἀμαρτιῶν. Ἐπλεξαν δὲ στέφανον τῶν ἰδίων ἀκανθῶν, ὧν ἐκαρποφόρησεν ἄμπελος Ἰουδαίων. Ἐμπαίζοντες εἰς αὐτόν, βασιλέα ἐκάλουν. Ἐνέπτυσαν ἄνομοι εἰς πρόσωπον ἀχράντου, οὗ ἀπὸ τοῦ βλέμματος πτοοῦνται ἅμα πᾶσαι δυνάμεις τῶν οὐρανῶν καὶ Ἀγγέλων αἱ τάξεις. Ἰδού, πάλιν συνέχει τὴν καρδίαν τὴν ἐμὴν λύπη τε καὶ δάκρυα, κατανοῶν Δεσπότην οὕτως ἀνεχόμενον ὕβριν καὶ ὄνειδισμούς, μάλιστα, ἐμπτύσματα ἐκ δούλων, ράπισματα. Δεῦτε καταμάθετε οἰκτιρῶν ὑπερβολὴν, ἀνοχὴν καὶ ἔλεος τοῦ γλυκέος Δεσπότη. Δοῦλον ἔσχεν εὐχρηστον ἐν παραδείσῳ τρυφῆς, καὶ ἀμαρτήσας οὗτος ἐδόθη βασανισταῖς. Ἰδὼν δὲ ὁ ἀγαθὸς μικροψυχοῦντα αὐτόν, εὐσπλαγχνί 33 σθη τῷ δούλῳ, καὶ ἐλέησεν αὐτόν, καὶ ἑαυτὸν ἐξέτεινε μαστιχῆσαι ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐβουλήθη σιγῆσαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν ἐκστάσεως τοῦ νοός· καὶ πάλιν ἐφοβήθη, ἵνα μὴ ἀθετήσω διὰ ἐμῆς σιωπῆς τὴν χάριν τοῦ Σωτῆρος. Ὅμως μετὰ φόβου, λέγω ὑμῖν· τρέμει γὰρ τὰ ὀσῆτά μου, ὅταν κατανοήσω. Ὁ Πλάστης τῶν ἀπάντων, αὐτὸς Κύριος ἡμῶν ἔμπροσθεν τοῦ Καϊάφα παρεστάθη σήμερον ὡς εἷς τῶν καταδίκων, καὶ εἰς τῶν ὑπηρετῶν ράπισμα αὐτῷ δέδωκε. Τρέμει μου ἢ καρδία ταῦτα πάντα νοοῦντος· δοῦλος ἐκαθέζετο, Δεσπότης παρέστηκε, καὶ πλήρης ἀνομιῶν ἀπόφασιν ἐδίδου κατὰ ἀναμαρτήτου. Οὐρανοὶ ἐτρόμασαν, ἔφριξαν θεμέλια· Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, πάντες ἐπτοήθησαν· Γαβριὴλ σὺν Μιχαὴλ τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν ἐκάλυψαν πτέρυξι· Χερουβείμ ἐν τῷ θρόνῳ ὑπὸ τροχῶν ἐκρύβη· Σεραφεῖμ τὰς πτέρυγας ἀλλήλοις συνέκρουον ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τῷ δοῦναι ὑπηρετήν ράπισμα τῷ Δεσπότη. Πῶς ἄρα ἐβάστασαν τὰ θεμέλια τῆς γῆς τὸν σεισμόν καὶ τὸν τρόμον, ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ὕβρισθέντος Δεσπότη; Κατανοῶ καὶ τρέμω, <καὶ> πάλιν κατα 34 νύσσομαι ὁρῶν μακροθυμίαν τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότη. Ἰδὼν γὰρ οἱ νεφροὶ μου τρέμουσι λαλοῦντός μου, ὅτι ὁ δημιουργός, ὁ πλάσας ἐν χάριτι ἄνθρωπον ἀπὸ χοός, ἐρραπίσθη [ὁ Πλάστης]. Φοβηθῶμεν, ἀδελφοί, μὴ ἀπλῶς ἀκούσωμεν. Ταῦτα πάντα ὁ Σωτὴρ δι' ἡμᾶς ὑπέμεινεν. Ὑπηρετά ἄθλιε, εἰπέ ἔνεκεν τίνος ἐρράπισας Δεσπότην; Πάντες μὲν οἱ οἰκέται, ὅταν ἐλευθεροῦνται, ράπισμα λαμβάνουσιν, ἵνα ἐπιτύχουσιν ἐλευθερίας φθαρτῆς· αὐτὸς δέ, ὧ ἄθλιε, ἐλευθερωτὴν πάντων ἀδίκως ἐρράπισας. Τί ἄρα προσεδόκας ὑπὸ Καϊάφα λαβεῖν μισθὸν τοῦ ραπίσματος; Κἂν ἄρα οὐκ ἤκουσας, ἢ ἄρα οὐκ ἔμαθες, ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ οὐράνιος Δεσπότης; Ῥάπισμα μὲν ἔδωκας Δεσπότη τῶν ἀπάντων, γέγονας <δὲ> δοῦλος δούλων εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ὄνειδος καὶ βδέλυγμα καὶ κατάδικος αἰεὶ ἐν πυρὶ τῷ ἀσβέστῳ. Μέγα θαῦμα, ἀδελφοί, ἰδεῖν τὴν πραότητα τοῦ Χριστοῦ τοῦ Βασιλέως! Ῥαπισθεῖς παρὰ δούλου νουνεχῶς ἀπεκρίθη

μετὰ τῆς πραότητος καὶ πάσης εὐσεβείας. Οἰκέτης ἀγανακτεῖ, Δεσπότης ἀνέχεται· οἰκέτης ὀργίζεται, Δεσπότης χρηστεύεται. Θυμὸν δὲ καὶ ταραχὴν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ὀργῆς τίς ἄρα ὑπενέγκη; Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν 35 ταῦτα πάντα ὑπέστη τῇ αὐτοῦ χρηστότητι. Τίς ἄρα δυνήσεται τὴν σὴν μακροθυμίαν ἐξειπεῖν, ὦ Δέσποτα! Προσέλθετε, ποθεινοὶ ἠγαπημένοι Χριστοῦ, ἔχοντες κατάνυξιν καὶ πόθον τοῦ Σωτῆρος. Δεῦτε καταμάθωμεν, τί σήμερον γέγονεν ἐν Σιών, πόλει Δαυΐδ. Τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ ποθεινὸν καὶ ἐκλεκτὸν τί ἔπραξε σήμερον; Τὸν ἄχραντον Δεσπότην θανάτῳ παρέδωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. Χριστὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν διὰ χειρῶν ἀνόμων ἐπὶ ξύλου τοῦ σταυροῦ ἐκρεμάσθη ἀδίκως. Δεῦτε ἅπαντες ἡμεῖς λούσωμεν σῶμα ἡμῶν δάκρυσιν καὶ στεναγμοῖς, ὅτι Κύριος ἡμῶν, ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης, δι' ἡμᾶς τοὺς ἀσεβεῖς θανάτῳ παρεδόθη. Εἴ τις ἄφνω ἀκούει ὑπὲρ τοῦ ἀγαπητοῦ τοῦ γνησίου θανόντος, ἢ πάλιν ἄφνω ὁρᾷ αὐτὸν τὸν ἀγαπητὸν νεκρὸν κατακείμενον ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλοιοῦται προσώπῳ, φαιδρότης δὲ ἀμαυροῦται τῆς αὐτοῦ ὀράσεως. Οὕτω θεασάμενος ὁ ἥλιος ὁ φαιδρὸς ἐν ὕψει τοῦ οὐρανοῦ τὴν ὕβριν τοῦ Δεσπότητος ἐπὶ ξύλου τοῦ σταυροῦ, ἠλλοιώθη προσώπῳ, συνέστησεν ἀκτίνας τῆς αὐτοῦ φαιδρότητος, μὴ φέρων κατανοεῖν τὴν ὕβριν τοῦ Δεσπότητος, λύπην δὲ καὶ σκοτίαν ἑαυτὸν ἐνέδυσσε. Πάλιν 36 θεασάμενος τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ὄν ἐν τῷ Πατρὶ, τὸν ἀγαπητὸν Υἱὸν ἐπὶ ξύλου τοῦ σταυροῦ, ῥῆξαν καταπέτασμα τὸ κόσμιον τοῦ ναοῦ, ἄνωθεν ἕως κάτω, ἐν εἶδει περιστερᾶς ἐξῆλθε παραχρῆμα. Πᾶσα κτίσις γέγονεν ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ, ὅταν ἔπαθεν ὁ Σωτὴρ, ὁ οὐράνιος Βασιλεὺς· ἡμεῖς δὲ ἁμαρτωλοὶ καταφρονοῦμεν αἰεὶ, δι' οὓς καὶ παρεδόθη ὁ μόνος ἀθάνατος. Γελῶμεν καθ' ἑκάστην, ἀκούοντες τὰ πάθη καὶ ὕβριν τοῦ Σωτῆρος· τρυφῶμεν καθ' ἡμέραν, ἔχοντες πᾶσαν σπουδὴν ἐσθῆτα καλλωπίζειν. Ἡλιος ἐν οὐρανῷ δι' ὕβριν τοῦ Δεσπότητος τὴν αὐτοῦ λαμπρότητα εἰς σκότος μετέβαλεν, ἵνα ἡμεῖς ὀρῶντες μιμηταὶ γενώμεθα. Δεσπότης ἐπὶ σταυροῦ διὰ σὲ ἐνουβρίσθη, αὐτὸς δέ, ὦ ἄθλιε, ἐσθῆτα ἱματίων καλλωπίζεις πάντοτε. Οὐ τρέμει σου ἡ καρδία, οὐ φρίττει σου ἔννοια, τοιαῦτα ἀκούουσα; Ὁ μόνος ἀναμάρτητος διὰ σὲ τὸν ἀσεβῆ θανάτῳ παρεδόθη ὕβρεσιν, ὀνειδισμοῖς, αὐτὸς δὲ μετεώρως ἀκούεις ταῦτα πάντα. Πρέπει δὲ καὶ τῇ ποιμνῇ ἀπάσῃ τῇ λογικῇ προορᾶν διηνεκῶς τὸν ποιμένα ἑαυτῆς, καὶ ποθεῖν αὐτὸν αἰεὶ, καὶ ἐντρέπεσθαι αὐτόν· δι' αὐτὴν γὰρ ἔπαθεν <ὁ> ἀπαθὴς καὶ ἄχραντος· καὶ μὴ καλλωπίζεσθαι 37 ἱματίοις τοῖς φθαρτοῖς, μηδὲ πάλιν ἐν τρυφῇ καὶ βρώμασι κοσμικοῖς, ἀλλὰ ἐν τῇ ἀσκήσει καὶ πάσῃ σεμνότητι ἀρέσαι τῷ Ποιητῇ. Μὴ γενώμεθα ἡμεῖς μιμηταὶ Ἰουδαίων· λαὸς σκληρὸς, ἀπειθὴς καὶ ἀθετῶν πάντοτε τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰς εὐεργεσίας. Ὁ Θεὸς ὁ ὑψίστος ἔνεκεν τοῦ Ἀβραάμ καὶ διαθήκης αὐτοῦ βαστάζει ἀπ' ἀρχῆς τοῦ λαοῦ τὴν δυσκολίαν. Μάννα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν· αὐτοὶ δὲ ἀνάξιοι σκόροδα ἐπεθύμησαν, βρώματα δυσωδίας. Ὑδὼρ πάλιν ἐκ πέτρας ἔδωκεν ἐν ἐρήμῳ· αὐτοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ὄξος αὐτῷ ἔδωκαν κρεμάσαντες ἐν σταυρῷ. Σπουδάσωμεν, ἀδελφοί, ἵνα μὴ εὐρεθῶμεν Ἰουδαίων μέτοχοι σταυρωσάντων Δεσπότην, τὸν αὐτῶν δημιουργόν. Φοβηθῶμεν πάντοτε ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος. Μελετῶμεν πάντοτε τὰ αὐτοῦ παθήματα· δι' ἡμᾶς γὰρ ἔπαθεν ὁ ἀπαθὴς Δεσπότης· δι' ἡμᾶς ἐσταυρώθη <ὁ> μόνος ἀναμάρτητος. Τί ἡμεῖς ἀποδῶμεν περὶ τούτων, ἀδελφοί; Προσχῶμεν οὖν ἑαυτοῖς καὶ μὴ ἀθετήσωμεν τὰ αὐτοῦ παθήματα. Προσέλθετε ἅπαντες, τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, 38 ὠνηθέντες αἵματι τιμίῳ καὶ ἀγίῳ τοῦ ἀχράντου Δεσπότητος. Δεῦτε μελετήσωμεν παθήματα δάκρυσιν καὶ στεναγμοῖς, ἐννοοῦντες τὸν φόβον, μελετῶντες ἐν τρόμῳ, λέγοντες εἰς ἑαυτούς, Χριστὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀσεβεῖς θανάτῳ παρεδόθη. Κατάμαθε, ἀδελφέ, τί ἐστὶν ὃ ἀκούεις· Θεὸς ἀναμάρτητος ὁ Υἱὸς τοῦ Ὑψίστου διὰ σὲ παρεδόθη. Ἄνοιξον καρδίαν σου, κατάμαθε ἀκριβῶς τὰ αὐτοῦ παθήματα, καὶ λέγε εἰς ἑαυτόν· Θεὸς ἀναμάρτητος σήμερον παρεδόθη, σήμερον ἐνεπαίχθη, σήμερον ἐνουβρίσθη,

σήμερον ἐρραπίσθη, σήμερον ἐμαστίχθη, σήμερον ἐφόρεσε στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, σήμερον ἐσταυρώθη ὁ οὐράνιος ἀμνός. Τρομήσει σου ἡ καρδία, φρίξει σου ἡ ψυχὴ. Δάκρυσον καθ' ἐκάστην ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ παθημάτων Δεσπότου. Γλυκαίνεται τὰ δάκρυα, φωτίζεται ἡ ψυχὴ μελετῶσα πάντοτε Χριστοῦ τὰ παθήματα. Οὕτω μελετῶν ἀεὶ, δακρύων καθ' ἐκάστην, εὐχαριστῶν Δεσπότη περὶ τῶν παθημάτων ὧν ἔπαθε διὰ σέ, ἵνα καὶ ἐν ἡμέρᾳ τῆς αὐτοῦ παρουσίας γένωνταί σου δάκρυα καύχημα καὶ ὕψωμα ἔμπροσθεν τοῦ βήματος. Κακοπάθησον καὶ σὺ μελετῶν παθήματα τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότου· ὑπόμεινον 39 πειρασμούς· εὐχαρίστει ἐκ ψυχῆς σου. Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν Δεσπότην οὐράνιον καὶ αὐτοῦ παθήματα, καὶ σταυρώσας ἑαυτὸν ἀπὸ πάντων τῶν παθῶν καὶ γηϊνῶν πραγμάτων, ὃς γέγονε μιμητὴς τοῦ ἰδίου Δεσπότου. Αὕτη ἐστὶν ἡ σύνεσις, αὕτη ἡ διάθεσις οἰκετῶν φιλοθέων, ὅταν μιμηταὶ ἀεὶ γίνωνται τοῦ Δεσπότου ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις. Θεωρεῖς, ὦ ἄνθρωπε, τὸν ἄχραντον Δεσπότην κρεμάμενον ἐν σταυρῷ, καὶ τολμᾶς, ὦ ἀναιδές, ἐν τρυφῇ καὶ γέλωτι ἐπιτελῶν τὸν χρόνον, ὃν περιζῆς ἐπὶ τῆς γῆς; Ἡ οὐκ οἶδας, ὦ ἄθλιε, ὅτι λόγον ἀπαιτεῖ ὁ σταυρωθεὶς Κύριος περὶ τούτων ἀπάντων καταφρονημάτων σου, ὧν ἀκούων ἀμελεῖς, καὶ κατατρυφῶν γελαῶς καὶ τρυφᾶς ἀδιαφόρως; Ἡξει ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἢ φοβερὰ, ἵνα κλαύσης ἀπαύστως καὶ βοήσης ἐν πυρὶ ἀπὸ τῶν ὀδυνῶν σου, καὶ οὐκ ἔσται παντελῶς ὁ ἀποκρινόμενος ἐλεῶν σου τὴν ψυχὴν. Προσκυνῶ σε, Δέσποτα, εὐλογῶ σε, ἀγαθέ, ἱκετεύω, ἄγιε, προσπίπτω, φιλάνθρωπε, καὶ δοξάζω σε, Χριστέ, ὅτι σὺ μονογενὴς Δεσπότης τῶν ἀπάντων, μόνος ἀναμάρτητος, ὑπὲρ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐμοῦ τοῦ ἀναξίου θανάτῳ παρεδόθης, θά 40 νάτῳ δὲ σταυροῦ, ἵνα ἐλευθερώσης ψυχὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ τῶν δεσμῶν ἁμαρτιῶν. Καὶ τί σοι ἀποδώσω περὶ τούτων, Δέσποτα; Δόξα σοι, φιλάνθρωπε. Δόξα σοι, ἐλεῆμον. Δόξα σοι, μακρόθυμε. Δόξα σοι, συγχωρητὰ πάντων παραπτωμάτων. Δόξα σοι, ὁ κατελθὼν σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Δόξα σοι, ὁ σαρκωθεὶς ἐν μήτρᾳ τῆς Παρθένου. Δόξα σοι, ὁ δεσμευθεὶς. Δόξα σοι, ὁ μαστιχθεὶς. Δόξα σοι, ὁ ἐμπαιχθεὶς. Δόξα σοι, ὁ σταυρωθεὶς. Δόξα σοι, ὁ [καὶ] ταφείς. Δόξα σοι, ὁ ἐγερθεὶς. Δόξα σοι, ὁ κηρυχθεὶς. Δόξα σοι, ὁ πιστευθεὶς. Δόξα σοι, ὁ ἀναληφθεὶς. Δόξα σοι, ὁ καθεσθεὶς μετὰ δόξης μεγάλης ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενος μετὰ δόξης τοῦ Πατρὸς καὶ ἁγίων Ἀγγέλων κρῖναι ἅπασαν ψυχὴν τὴν ἀθετήσασαν ἅγια σου παθήματα ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τῇ φρικτῇ καὶ φοβερᾷ, ὅταν σαλευθῆσονται αἱ δυνάμεις τῶν 41 οὐρανῶν, ὅταν ἔρχωνται ὁμοῦ Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, Χερουβείμ καὶ Σεραφεῖμ μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἔμπροσθεν τῆς δόξης σου, ὅταν τρέμωσι πάλιν τὰ θεμέλια τῆς γῆς καὶ φρίσσει πᾶσα πνοὴ ἀπὸ τῆς ἀνεϊκάστου δόξης σου τῆς μεγάλης. Ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ κρύψει με ἡ χάρις σου ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, καὶ ῥυσθῆ μου ἡ ψυχὴ ἐκ τοῦ φοβεροῦ πυρὸς καὶ βρυγμοῦ τῶν ὀδόντων καὶ σκότους ἑξωτέρου καὶ κλαυθμοῦ αἰώνιου, ἵνα λέγω εὐλογῶν· δόξα τῷ θελήσαντι σῶσαι τὸν ἁμαρτωλόν, διὰ πολλοὺς οἰκτιρισμοὺς τῆς αὐτοῦ εὐσπλαγχνίας.